

KOGUTUD KRIISID. Eesti kunst 1990. aastatel

Näitus Kumu kunstimuuseumis 7. juuli 2006–5. veebruar 2007

Näituse kuraatorid on Eha Komissarov ja Hanno Soans

Küllap kipume juba unustama, et praeguse Eesti kunsti elu endastmõistetav mitmekülgsus küpses 1990. aastate teravate kunstidiskussioonide ja järsult muutunud autoripositsioonide virrvarris. Vähem kui kümne aasta jooksul vahetus välja kunsti finantseerimissüsteem, tekkisid mitmed uued kunstist kõnelemise viisid, kujunes kuraatoriinstitutsioon, loodi kommertsgaleriid. Foto ja video läbimurd kunstipilti tõi kaasa maali, skulptuuri ja graafika triumviraadi lõpu ning maalikunsti privilegieeritud asendi järkjärgulise muutumise. Uut tüüpi kunstnik heitis uudishimuliku pilgu ajalooarhiividele, tärkavale reklaamikeskkonnale, moele, psühhoanalüüsile ja subkultuuridele. Autoripositsioonide valik teravdus ja kontseptualiseerus. Näitus “Kogutud kriisid. Eesti kunst 1990. aastatel” keskendub kaasaegse eesti kunsti jaoks võtmelisele aastakümnele.

Toime tulemaks seda kümnendit katvate teoste rohkusega, toimub näitus kahes vahetuses ning septembris võib Kumus näha uusi teemasid ja koosseise. Näitusel eksponeeritud teosed pärinevad Eesti Kunstimuuseumi, Tartu Kunstimuuseumi, Kiasma ja kunstnike kogudest.

Mitmed 1990ndate kontekstis murrangulised tööd on korduval reprodutseerimisel, ühelt näituselt teisele rännates ja mitmetes käsitlustes figureerides saanud aja jooksul hittideks, samas kui teised on neid ümbritsenud pingelise diskussioonivälja hajumisel marginaliseerunud. Näituse koostamisel on mõeldud algsete kontekstide ligilähedasele taastamisele nende teemade abil, mis jälgivad 1990. aastate kunsti taustu ja eesmärke. Tegelike ja kultiveeritud kriiside mõiste on üheks võimalikuks traagelniidiks selle kirju kümnendi kokkuvõtmisel.

Sõna “kriis” tuleneb kreeka keelest ning tähendab eemaldumist, muutumist, liikumist, katkestust ja nihet. Mõistagi võib rääkida kriisist kogu Ida-Euroopa 1990. aastate kunstis kõige otsesemal, metaforiseerimata kujul ning seda kunsti elu institutsionaalse raamistiku ja rahastamissüsteemi tasandil (koos klassikalisse kriisimõistesse kuuluva šoki, reaktsiooni ja läbitöötamise perioodiga). Kuni programmiselt uuenduslikule kunstile orienteeritud Sorose Kaasaegse Kunsti Eesti Keskuse ning laiemapõhjalise finantseerija, Eesti Kultuurkapitali loomiseni vastavalt 1993. ja 1995. aastal kehtis tõeline üleminekuaeg, kriisidünaamika šokiperiood.

Kunsti senise finantseerimissüsteemi süvenev jõuetus 1980ndate lõpul ning selle kokkukukkumine 1990ndate alguses koos riigikorra muutumisega toimus paralleelselt kunstile senini omistatud eristaatuse kadumisega ning globaliseeruvast kultuuriruumist uute kunstikeelte ülevõtmise ja kodustamisega. Nii oli kriis õigupoolest kolmekordne, leides aset ühtaegu majanduslikul, sümboolsel ja keeleväljal. Kuna kunst ei toiminud uutes tingimustes enam kui poliitilist iseseisvust kompenseeriv kultuuriline mehhanism (nagu seda mõisteti nõukogude perioodil), jookseb kohaliku kunstikultuuri varasemate illussioonide ja uute väljundite vahel põlvkondlik veelahe. Noorem põlvkond tajus kunsti senise sümboolse positsiooni kaotust kui loomulikku lähtepunkti, mida kompenseerisid uut tüüpi kommunikatiivsuse otsingud. Simuleeritud kriiside puhul ei saa me 1990. aastate kunstis kuidagi mööda ka sellest, et kunst elas üha selgemini meediatähelepanu ootuses. Kriis ei piirdunud selles mõttes enam eksistentsiaalsete olukordadega, vaid pigem muutus teistmoodi tõdemuste väljakäimise vabalavaks.

Kogutud Kriiside teemadepakett on järgmine:

Performatiivsed pildid

Pinged ja poliitikad

Lastetuba

Kehad ja seisundid

Postsovjeti elustiilid

Sekundaarsed kultuurid

Maaligalerii

Sakraalne ruum